

Thema: Goede bedoelingen en *sense of belonging*

Castagno, Angelina (2014) *Educated in Whiteness: Good intentions and diversity in schools*, Minneapolis/New York: University of Minnesota Press

In dit document vind je:

- een samenvatting,
- tips wat je ermee in je onderwijs kan, en
- suggesties voor meer lezen / luisteren / kijken

Samenvatting

Als je door de gangen loopt van de hogeschool zie posters en *murals* met inspirerende en motiverende quotes, foto's van studenten die 'zichzelf overtreffen', het werk van studenten *social work* of van leraren-in-opleiding, foto's van studiereizen, gezellige inrichting met picknickbanken en kunstgras. Net als de hogeschool kennen veel onderwijsinstellingen een *culture of nice*, zoals Angelina Castagno (2014) in haar boek beschrijft. *Nice* betekent fijn, gezellig, leuk, met andere woorden iets positiefs.

Maar Castagno maakt duidelijk dat er ook minder positieve kanten kunnen zitten aan *niceness*. *Niceness* kan ervoor zorgen dat bepaalde punten over ongelijkheid in het onderwijs niet gezien, benoemd of veranderd worden, omdat het verbonden is aan structuren van witheid. Hoe werkt dat? Hoe heeft *niceness* volgens Castagno te maken met diversiteit en witheid? En waarom zou je kritiek hebben op iets dat goed is?

Over het onderzoek

Castagno onderzocht de uitvoering van diversiteitsbeleid op twee verschillende scholen in de Verenigde Staten. Als antropoloog wilde ze kunnen beschrijven hoe docenten dachten over, keken naar en handelden rond diversiteit en gelijke kansen in hun onderwijs en daarom volgde ze docenten in alles wat ze in hun onderwijs deden. In de lessen, de overleggen, de wandelgangen en bij het koffieapparaat. Ook voerde ze interviews en analyseerde ze beleidsdocumenten.

Hoe heeft niceness te maken met witheid?

Wat bedoelt Castagno met witheid en hoe verbindt ze dit aan *niceness* en diversiteitsbeleid in de onderwijspraktijk? Als eerste witheid. Dit kan volgens haar op drie manieren begrepen worden: als identiteit, als ideologie en als institutie.

Als identiteit verwijst witheid naar het raciale type van een bepaald uiterlijk (huidskleur, ogen, haar, lichaamsbouw en dergelijke) en bepaalde culturele kenmerken (gewoontes, rituelen, gedragingen en uitingen).

Witheid als ideologie betreft het historisch gegroeide idee, gerelateerd aan ethnocentrisme, waarin gesteld werd dat witte mensen vanwege hun huidskleur en 'beschaving' superieur zouden zijn aan boven andere volken en op grond daarvan ook macht en controle over hen zouden mogen uitoefenen. Witheid als ideologie is dus de ideologische grond die dominantie van een groep over de ander rechtvaardigt / legitimeert.

Institutionele witheid heeft betrekking op de materialisering (het concreet worden) van het ideologische systeem van witheid, waaruit privileges, bevoordeling en benadeling of achterstelling voortkomen. Het onderwijs is een van de plekken waar institutionele witheid terugkomt. Denk aan de invloed van stereotypen, lage verwachtingen en onderadvisering, reproductie van klassenverschil, het Pygmalion effect. Het zijn voorbeelden van uitsluitingsmechanismen die studenten en medewerkers van kleur benadelen en witte leerlingen en medewerkers bevoordelen met name uit de hogere middenklasse. Hoe de ongelijke verdeling van kansen te maken heeft met het ideeën en handelingen rond gelijkheid en gelijkwaardigheid vormt de basis van Castagno's onderzoek.¹

Maar het ingewikkelde van alle ideologieën is dat het vaak iets natuurlijk en vanzelfsprekends lijkt. Het is als het water waar een vis in zwemt. Een ideologie, zoals witheid is vaak alleen zichtbaar voor mensen die buiten de gevestigde norm vallen. Zij kunnen tegen de normale gang van zaken aanlopen en merken dat bepaalde

¹ Castagno begrijpt witheid dus niet allen als identiteit, maar ook als ideologie en als institutie. Dat maakt duidelijk dat witheid niet alleen betrekking heeft op witte mensen. Als ideologie en institutie beïnvloedt witheid de verhoudingen in de maatschappij en alle mensen daarin. Volgens Castagno rijkt witheid als ideologie zo ver dat het ook andere vormen van ongelijkheid (sekse, gender, religie, klasse, leeftijd) beïnvloedt.

normen en waarden niet voor hen gelden. Ongelijke behandeling in het onderwijs is daar een voorbeeld van.

Belangrijkste inzichten uit het boek

Castagno bouwt haar werk op in vijf hoofdstukken waarvan we hier ingaan op de drie hoofdstukken over opvattingen en handelingen. Op alle vlakken ziet ze hoe *niceness* een rol speelt en ongelijke verhouding in stand houdt.

Castagno eerst naar opvattingen van docenten over diversiteit. Ze ziet dat docenten gebruik maken van twee neutrale en vriendelijke opvattingen, namelijk: *machtsblinde gelijkheid* en *kleurenblind verschil*. Wat betekenen deze begrippen en hoe ziet ze die terug in het onderwijs?

Met *machtsblinde gelijkheid* leggen docenten de nadruk op gelijkheid tussen studenten. Verschil wordt begrepen als verschil in leerstijl, leertechniek of individuele interpersoonlijke verhoudingen en dit benadrukt vooral de overeenkomsten tussen studenten: iedereen heeft een leerstijl, leervoorkeur, iedereen heeft zich tot de ander te verhouden. Sommige verschillen zijn echter gerelateerd aan opvattingen over normen en waarden en daarmee aan machtsverhoudingen in de samenleving. Te denken valt aan genderrollen, etnisch/raciale kenmerken of religieuze uitingen. Het erkennen van deze verschillen is echter niet vriendelijk of *nice*. Docenten negeerden of verzwegen deze onderwerpen liever, zag Castagno.

Als er onderscheid tussen studenten gemaakt werd, dan deden docenten dit als *kleurenblind verschil*. In deze opvatting wordt verschil tussen studenten wel gezien en erkend, maar is alle verschil even belangrijk: links- of rechtshandigheid wordt zo gelijkgeschaard met sociaal-economische klasseverschillen, en verschillende haarkleur met verschillende genderidentiteiten. Ook deze vriendelijke, comfortabele manier hield structurele ongelijkheden buiten beeld. Castagno laat zien hoe een liberale opvatting van onderwijs, dat meritocratie viert en verschil minimaliseert tot individuele variatie, onderdeel is van het fundament van witheid.

In een volgend hoofdstuk kijkt Castagno naar de reacties van docenten als structurele ongelijkheid (racisme, homofobie, sexismen) toch aan de orde kwam. Met de beste intenties en gestoeld op bovenstaande opvattingen werden gesprekken over ongelijkheid, zoals racisme, homofobie of sexismen, vermeden en ook stilgezwegen. Docenten maanden studenten hun gesprek te staken uit angst voor conflict. Of docenten reageerden slechts met zwijgen op racistische of sexistische

De Boekencast: een podcast over diversiteit in literatuur en het hoger onderwijs
Lectoraat Diversiteit en Inclusiviteit, Hogeschool Rotterdam
Contact: b.m.h.termeer@hr.nl / s.e.smeets@hr.nl

uitingen. Als het niet lukte om de gesprekken erover te stoppen, werden de uitingen in ander, minder beladen licht verklaard, zoals taalverschil, migratiestatus of klasse. Castagno stelt dat deze reacties aan studenten leren hoe er op 'gevoelige' onderwerpen wordt gereageerd, namelijk door er niet over te praten.

Al met al, toont Castagno dat docenten, gesteund door de schoolleiding initiatieven vooral ontwikkelden vanuit goede bedoelingen, om ongemakkelijke en onprettige situaties te voorkomen, om botsingen of conflict te vermijden en om iedereen tevreden te houden. Als gevolg hiervan werden onderliggende punten, het bestaan, ontstaan en tegengaan van concrete ervaringen van ongelijkheid zoals racisme, sexismen, seksuele discriminatie en dergelijken.

Castagno's werk leest als een trein en is een toevoeging aan de groeiende literatuur over witheid. Haar uitleg en vervolgens voorbeelden uit het onderwijs maken heel concreet hoe liberalisme, individualisme en gelijkheidsdenken ingezet worden om de voordelen van structuren van witheid op zijn plek te houden.

Wat kan ik hiermee in het onderwijs?

Castagno maakt in haar boek duidelijk dat bepaalde structuren niet te vermijden zijn. Het gaat dus niet om het aanwijzen van een schuldige of 'aanpraten' van individuele schuld. Maar dat betekent tegelijkertijd ook niet dat individuen geen invloed hebben op de manier waarop een school of onderwijsinstelling beleid ontwikkelt of uitvoert. Castagno's boek geeft aanknopingspunten om te reflecteren hierop, van machtsblinde gelijkheid, kleurenblind verschil tot het stilzwijgen van bepaalde onderwerpen, de invloed van liberalisme, meritocratie en neoliberale op het onderwijs.

Hieronder volgen een aantal voorbeelden van vragen die je jezelf kan stellen. Ook lees je tips om meer te lezen, kijken of luisteren. Veel plezier!

- Op welke manier zie jij diversiteit en inclusiviteit?
- Castagno herkent in het spreken en handelen van docenten in de scholen die zij onderzocht twee manieren om naar diversiteit te kijken, namelijk *machtsblinde gelijkheid* en *kleurenblind verschil*. Wat herken jij van deze begrippen? Zie je verschil als iets individueel of iets collectiefs/structureels?
- Wat is volgens jou het onderscheid tussen verschil dat tussen individuen bestaan en verschil dat in collectief / structureel bestaat?
- Castagno beschrijft hoe docenten moeilijke onderwerpen verzwijgen, op een andere manier kaderen, of negeren. Hoe herken jij dit in jouw onderwijs? Hoe ga jij hiermee om? (zie ook thema 3: Pedagogies of discomfort)

- Wat betekenen goede bedoelingen voor jou? Wat bereik je wel en wat bereik je niet met goede bedoelingen? Welke onderwerpen bespreek je wel en wat ga je uit de weg? Als er iets 'ongezelligs' voorvalt, hoe reageer jij hierop, hoe reageren anderen hierop? (zie thema 3: Pedagogies of discomfort)

De Boekencast: een podcast over diversiteit in literatuur en het hoger onderwijs
Lectoraat Diversiteit en Inclusiviteit, Hogeschool Rotterdam
Contact: b.m.h.termeer@hr.nl / s.e.smeets@hr.nl

Meer lezen / kijken / luisteren

- Meer lezen:
 - o Boek: The price of nice, door Angelina Castagno (redacteur)
 - o Boek: Race, whiteness and education, door: Zeus Leonardo
 - o Boek: Misschien moet je wat lager mikken, door: Milio van der Kamp
 - o Boek: Onderwijs in een gekleurde samenleving, door: Orhan Agirdag
- Meer luisteren:
 - o Podcast: [de ongelooflijke podcast](#)
 - o Podcast aflevering: Bert Wienen over '[Van individueel naar inclusief onderwijs](#)'
 - o Podcast serie: [Zo mag je het wel zeggen, door Mounir Samuel.](#)
- Meer kijken:
 - o Netflix: Dear white people
 - o NPO Start: [Ik alleen in de klas \(2017\)](#)